VZŤAH KODIFIKÁCIE A REÁLNEHO JAZYKA V REFLEXII JÁNA BOSÁKA

SLAVOMÍR ONDREJOVIČ

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, Bratislava

ONDREJOVIČ, Slavomír: Relation of the codification and the real language in reflection of Ján Bosák. *Jazykovedný časopis (Journal of Linguistics)*, 2019, Vol. 70, No 3, pp. 505 – 513.

Abstract: In the study, the author analyzes the relation between communication and the real language, as this relation had been reflected by Ján Bosák (1939 – 2019), an important representative of the Slovak linguistics of the second half of the 20th and beginning of the 21st century. The theoretical and methodological coordinates of Ján Bosák's research evolved from systemic linguistics to studying language in communication and language as a social phenomenon of its own kind. Ján Bosák has contributed to the Slovak linguistic research on the function of standard Slovak by introducing notions of the ordinary Slovak vernacular and the vernacularity, not only in the sense of stylistics, but in the sense that this vernacular represents a newly emerging variety in contemporary language situation. Since the beginning of the 1990s, Ján Bosák has systematically developed, as well as, strictly speaking, initiated the Slovak research in sociolinguistics, while he focused especially on sociolinguistic interpretation of variants and later on an original research into stratification of the Slovak language. Using sociolinguistic perspective as a starting point, Ján Bosák creatively revised the theory of Slovak national/standard language, as well as engaged in the discussion on both the norm(s) and codification of standard Slovak and the issues of language culture and possibilities for its cultivation. He also defined the so-called communication spheres and their relation to functional styles. Willingly or not, he had to leave the view of traditional theory, especially with regard to the issue of how to perceive plurality, diversity and variability within language, given that, as he assumed, the norm can neither be identified with codification nor subsumed under standards of the previous language situation. Ján Bosák undoubtedly deserves credit for the fact that the Slovak linguistics has gradually endorsed a new perspective on standard Slovak and that a diversity of views has been established in this respect. He tied in with the previous research tradition in that he held the notions of norm, codification and common use to be important with respect to the issues of standard Slovak and language culture. He believed, however, that the codification needs to be grounded in meticulous scientific knowledge on the real norm and that it is also inevitable to respect innovations and accept the principle of variety. Ján Bosák also believed that the distance in mutual communication between the norm and codification continues to grow because the "hypostatization" of the notion of system, in the sense that "everything happens in the name of the system and its sustenance" is still a characteristic tendency in Slovak linguistics. In this way, the relation between system and norm on the level of particular speech activity goes missing with regards to the individual user. A certain part of Slovak linguists is severely mistaken in that they identify norm with codification. But, as Ján Bosák argued, the contradictions of norm, common use and codification can best be grasped and interpreted through a symbiosis of systemic approach, communication approach and sociolinguistic strategy.

Key words: codification, real language, sociolinguistic strategy, systemic approach, variability

1. Všeobecne je na Slovensku známe, že príbeh doc. PhDr. Jána Bosáka, CSc. (1939 – 2018), bol od vysokoškolských štúdií na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde vyštudoval slovakistiku a rusistiku, celoživotne spojený s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra SAV (v tejto inštitúcii pracoval v rokoch 1964 – 2010). Zásadné je v uvedenej súvislosti spomenúť, že jeho teoreticko-metodologická vývinová línia smerovala od systémovej jazykovedy, na ktorú však ani do konca kariéry celkom nezabudol, k poznávaniu jazyka v komunikácii, jazyka ako sociálneho javu sui generis. V prvých bádateľských fázach sa Ján Bosák pohyboval, ako je známe, v oblasti morfematickej analýzy a monografia o východiskách morfémovej analýzy (Bosák – Buzássyová, 1985) predstavovala v danom období fundamentálnu prácu v uvedenej oblasti na Slovensku. Najmä však rozvoj sociolingvistiky v Európe, v slovanských krajinách a na Slovensku a povestný komunikačno-pragmatický obrat v lingvistike poskytli Jánovi Bosákovi priestor, ktorý potreboval, presnejšie: priestor, ktorý potreboval jeho naturel a inštinkt. Vtiahlo ho to naplno do skúmania živej reči a do centra jeho záujmov sa dostala „reálna“ a „autentická“ slovenčina (najmä spisovná slovenčina, ale čiastočne aj slang) v sociálno-komunikačnom aspekte. Zmysel pre živý jazyk ho priviedol rýchlo najmä k výskumu hovorovej podoby jazyka, čoho odrazom bola už aj kolektívna monografia o dynamike slovnej zásoby súčasnej slovenčiny, pri ktorej bol spoluautorom koncepcie i spoluredaktorom (1989). Do analýz fungovania spisovnej slovenčiny vniesol Ján Bosák pojem bežného hovorového jazyka a hovorovosti, a to nielen v štylistickom zmysle, ale o hovorovej slovenčine uvažoval ako o novo sa utvárajúcej variete v súčasnej jazykovej situácii (porov. najmä Bosák, 1988).

1.1 Nebolo to tak odprvoti. Najprv mierne koketoval s ideológiou marxistickej lingvistiky, ktorá (by) mala byť v našich pomeroch vedou budúcnosti o jazykovede. Autorovi tohto článku v uvedených časoch najviac prekážalo, že zborník, ktorý chystal vydať pod názvom *K princípom filozofie jazyka*, sa zásahom Jána Bosáka zmenil na *Princípy marxistickej jazykovedy* (1985, porov. komentár k tomu u Nováka, 2016, s. 1007). Boli to časy, keď sa aj s heslami v *Encyklopédii jazykovedy* (1993) schyľovalo koncom 80. rokov k tomu, že súčasťou personálnych hesiel slovenských jazykovedcov mala byť aj informácia o ich stránickej príslušnosti a stránickej kariére. Našťastie, vydanie *Encyklopédie* sa v dôsledku spoločenských udalostí roku 1989 zdržalo do tej miery, že toto encyklopedické dielo ostalo ušetrené od týchto mimolingvistických zásahov. Na druhej strane sa však vinou oneskorenia finalizácie vydavateľských prác znížila finančná podpora publikácie, v dôsledku čoho sa do knihy nedostalo viac ako 100 farebných fotografií a encyklopédia vyšla iba v čierno-bielej mutácii.

1.2 Jedným z prvých posunov Jána Bosáka od systémovej k sociolingvistickej jazykovede bola recenzia na štvrté vydanie *Praktickej príručky slovenského pravopisu* Alfonza Zaunera, ktorá vyšla v r. 1973 (Bosák, 1974). V nej zostavovateľom, resp. upravovateľom vyčítal, že toto vydanie sa veľmi nelíši od minulých vydaní

a napriek istým doplnkom v slovníkovej časti je slovenčina prezentovaná v príručke zastaraná. Mnohé poučenia sú tu neaktuálne a vôbec sa tu nesignalizuje kolísanie v norme. Stretáme sa v nej s mnohými anachronizmami (*auktorita*) a hovorové prostriedky sa obchádzajú (*achilovka*, dokonca *počítač* je tu iba ako *komputer*). Od začiatku 90. rokov 20. storočia sa Ján Bosák ako systematický rozvíjateľ, ale v plnom význame aj iniciátor sociolingvistického výskumu na Slovensku sústredil najmä na sociolingvistickú interpretáciu variantov (Bosák, 1992, 1993a), aby sa neskôr veľmi invenčne venoval stratifikácii slovenčiny. Zo sociolingvistickej pozície tvorivo prehodnotil teóriu slovenského národného, resp. spisovného jazyka, zasiahol do diskusie o jeho norme (normách) a o kodifikácii, ako aj do otázok jazykovej kultúry. Vymedzil komunikačné sféry a ich vzťah k funkčným štýlom. Odklonil sa pritom od tradovanej teórie najmä vo videní rozmanitosti, pestrosti a variabilnosti jazyka, lebo, ako neskôr aj sám často opakoval, normu nemožno stotožňovať s kodifikáciou, ani ju podriaďovať minulému stavu.

1.3 Ján Bosák mal nespornú zásluhu na tom, že sa v slovenskej jazykovede rozšíril a presadil nový pohľad na spisovnú slovenčinu a že sa slovenská jazykoveda „prestratifikovala“ (Bosák, 1997). Že vznikla názorová diferencovanosť, čo bolo a je nevyhnutným predpokladom pokroku v poznávaní súčasného spisovného jazyka. Venoval pritom pozornosť aj významným postavám dejín slovenskej jazykovedy (najmä Samovi Czamblovi), ktoré hodnotil podľa očakávania najmä zo sociolingvistických pozícií (Bosák, 1993b). Súčasne bol známym svojim prísny redaktorským okom predovšetkým ako dlhoročný hlavný redaktor *Jazykovedného časopisu*. Domáce hranice prekročil najmä svojou činnosťou v Medzinárodnej komisii pre slovanské spisovné jazyky pri Medzinárodnom komitáte slavistov, ktorej bol dlhý čas aj predsedom. Má značnú zásluhu na zapájaní slovackistických výskumov do slovanského výskumného kontextu (bol napr. koordinátorom medzinárodného slavistického projektu *Súčasný slovanský jazyk 1945 – 1995*), no zároveň prispel aj k inkorporácii progresívnych myšlienok zo slovanského sveta v slovackistiku (Bosák, 1995a, 2008b). Najmä v poslednom desaťročí významne rozšíril svoju činnosť ešte o lexicografické iniciatívy najmä ako redaktor veľkého výkladového *Slovníka súčasného slovenského jazyka* (predovšetkým jeho 1. a 2. zväzku).

1.4 Vieme, že každá nastupujúca generácia sa chce presadiť na úkor predchádzajúcej a ináč to nebolo ani v prípade generačnej skupiny v Jazykovednom ústave, ktorá do akademickej vedy vstúpila v 1. tretine 60. rokov. Jej výrazným členom bol aj Ján Bosák, ktorého teoreticko-metodologická vývinová línia neomylnne smerovala – ako sme už konštatovali – od systémovej jazykovedy k poznávaniu jazyka v komunikácii, jazyka ako sociálneho javu sui generis. Táto téma ho vtiahla do skúmania živej reči a k výskumu hovorovej podoby jazyka, čoho odrazom bola už aj kolektívna monografia o dynamike slovnej zásoby súčasnej slovenčiny z konca 80. rokov, ktorá sa doteraz vníma ako ozdoba slovenskej jazykovedy (Horecký – Buzássyová – Bosák a kol., 1989).

Vychádzal z tradície v tom, že v otázkach spisovného jazyka a jazykovej kultúry hrajú dôležitú úlohu pojmy norma, kodifikácia a úzus. Bol však presvedčený, že kodifikáciu treba opierať o dôsledné vedecké poznanie reálnej normy a rešpektovať pritom inovácie, ako aj prijať princíp variantnosti. Kodifikácia nie je v jeho ponímaní pojmovo-kategoriálnym, ale postojovým javom (2008a, s. 240). Postoje používateľov vo vzťahu k spisovnému jazyku delil na kognitívne (výskum, prax) a emocionálne (puristi), vedomé (inštitúcie, školy) a neuvedomené – tam patrí neuvedomované napodobňovanie vzorov (ibid). Pri interpretácii kodifikácie treba brať do úvahy naraz súvzťažnosť so systémom, normou i úzom. V nijakom prípade by podľa jeho slov nebolo účelné, aby bola jednostranne orientovaná na apriórny ideál jazykového systému, pretože je zároveň rovnako dôležité zabezpečiť aj prijatie kodifikácie v praxi. Kodifikačné zobrazovanie normy sa uskutočňuje nielen prostredníctvom teoretického poznania systému, ale aj rešpektovaním úzu. Pri kodifikácii spisovného jazyka treba teda nevyhnutne uznávať zretele sociálnej komunikácie príslušného jazykového spoločenstva i zblížovať stanoviská teoretické (kodifikátorov) s neuvedomovanými postojmi (Bosák, 2008a, s. 241).

Strach z globalizácie sveta sa podľa Jána Bosáka do istej miery odráža aj v postojoch niektorých lingvistov k preberaniu cudzích slov, ako aj k preberaniu internacionalizmov, ktoré sa do slovanských jazykov dostávajú často či dokonca vo väčšine prípadov v anglickej podobe. Autor v tejto súvislosti poukazuje na argumentáciu, že takéto prostriedky sú v jazyku zbytočné, keďže máme za ne vhodné domáce ekvivalenty, lebo sa pritom zabúda na to, že preberané lexikálne výrazy, slovotvorné modely či syntaktické konštrukcie majú ďalšiu pridanú hodnotu, pre ktorú si ju komunikanti vybrali, resp. pre ktorú ju uprednostňujú pred inými riešeniami.

1.5 Podľa Juraja Dolníka (2001) aj Ján Bosák upozorňuje na to, že interpretácia pozorovateľných jazykových javov by nemala protirečiť reálnej povahe jazyka. A preskriptívne „spravidelňovanie“ takým aktom je. To neraz v prípade podpory jednej zložky vyvoláva protirečenia i nepravidelnosti a ťažkosti v inej zložke. Ján Bosák v tomto prípade odkazuje na „skracovanie“ slovotvornej prípony *-ár*, ktoré malo za následok podľa neho chaos v morfolologickej rovine. Oproti oficiálnemu „umelému“ spisovnému jazyku stojí prirodzenosť, spontánnosť používateľov jazyka, pri ktorej rastie variantnosť výrazových prostriedkov, pričom rozhodujúcu úlohu tu zohráva úzus.

Ján Bosák opakovane zdôrazňuje, že variantnosť v nijakom prípade neznamená úpadok a nestabilitu jazyka ako celku. Podľa jeho inštrukcií by bolo efektívne vydeliť zo subštandardných slov profesionalizmy, ktoré ešte „nestačili“ absolvovať zdĺhavý proces schválenia príslušnou terminologickou komisiou a zatiaľ sa nedostali do príslušných noriem. Pritom ako „neštandardizované termíny“ spĺňajú kritériá spisovnosti (tvoria sa podľa zodpovedajúcich slovotvorných modelov), frekventovane sa používajú v odbornej, profesionálnej komunikácii – v rámci bežného pracovného styku ich používajú kvalifikovaní odborníci (počítače, financie a bankovníctvo, me-

dicína). Používajú sa často ako bezpríznakové aj v médiách, čím sa dostávajú aj do bežného používania.

Ján Bosák uvažuje o tom, prečo sa niektoré kodifikačné zásahy ujali bez problémov a iné zasa nie. Jeho odpoveďou je, že sa nebral ohľad na používateľa jazyka. Podľa neho statická kodifikácia, ktorá je takou vlastne zo svojej prirodzenosti, čoraz menej vládcu držať dych s prudko sa rozvíjajúcou normou. Ustálenosť by však nemala znamenať meravosť („lipnutie na tom, čo bolo“), pričom podľa neho práve zavádzanie a uvádzanie variantov prekonáva v istom zmysle túto statickosť. Upozorňuje aj na tristnú skutočnosť, že v každom slovanskom jazyku – s výnimkou slovenčiny! – vyšlo niekoľko slovníkov neologizmov a zborníkov o neologizmoch. Na Slovensku sa to zatiaľ rieši iba začleňovaním a hodnotením neologizmov vo výkladovom *Slovníku súčasného slovenského jazyka*. Zároveň však nalieha, aby sme kodifikáciu nezaťahovali do politiky či politiku do kodifikácie: Vhodne pripomína, že pálfyovský palác v Bratislave zostal takým, ako bol predtým: pálfyovským. Nijaký Pálfi sa podľa neho oficiálne ani historicky „neujal“. Toto konštatovanie však platí v úplnosti len v prípade, ak si odmyslíme publikácie Matice slovenskej. O uvedenej problematike aj novšie vzniklo niekoľko hodnotných príspevkov v Bosákovom duchu najmä od Lucie Molnár Satinskej (2017) a Ingrid Hrubaničovej (2017). Podľa Jána Bosáka ani Česko-Slovenská akadémia vied s takýmto oficiálnym názvom nikdy neexistovala, k čomu ešte dodáva, že „takýchto nereálnych kodifikačných predpisovaní je neúrekom“ (Bosák, 2008a, s. 244).

2. Zo sociolingvistických pozícií Ján Bosák prehodnocoval a dopĺňal teóriu spisovného jazyka horeckovského a možno povedať aj paulinyovského razenia, ako aj otázky jazykovej kultúry i možnosti jej kultivovania. Pripomeňme v tejto súvislosti po Jánovi Bosákovi slová Eugena Paulinyho (2000, s. 10): „Norma spisovného jazyka vzniká u používateľov spisovného jazyka a je vecou samých používateľov spisovného jazyka. Nie je vecou jazykovedcov. Úlohou jazykovedcov nie je utvárať normu.“ Sám Ján Bosák k tomu však dôrazne dodáva: regulovať áno, ale nie utvárať.

Ján Bosák zdôrazňoval v súlade so svojimi učiteľmi Eugenom Paulinym, Jánom Horeckým a Ľubomírom Ďurovičom, že norma sa vyvíja stále a nepretržite, kým kodifikácia nemôže zachytávať jednotlivé zmeny inak ako po etapách. Kodifikácia je statická, no viacerí autori akoby zabúdali na jej „odvrátenú stránku“, že totiž rešpektovať a predvídať pohyb v norme možno práve uvádzaním variantov – variantnosť neoslabuje normatívnu funkciu, ako to tvrdia niektorí slovenskí jazykovedci. Práve naopak, uvádzaním variantov sa rešpektuje – a často aj predvída – pohyb v norme. V tejto veci sa J. Bosák takisto mohol oprieť o citát z Eugena Paulinyho z r. 1952: „Žiadajú (mnohí používatelia spisovného jazyka), aby lingvisti odstránili zo spisovného jazyka všetku rozkolísanosť, aby zaviedli priamočiaru pravidelnosť vždy a všade. Tejto požiadavke, položenej takto stroho a jednoznačne, nemôže vyhovieť ani jeden lingvista, ak nechce zneuctiť seba ako odborníka (zdôraznil J. B.).

Nemožno odstrániť dvojtvary tam, kde je norma vo vývinovom pohybe. Tu môže lingvista určiť iba všeobecnú líniu. Môže dať radu. Striktná kodifikácia nie je možná...“ (Paulíny, 2000, s. 16 – cit. v práci Bosák, 2008a, s. 10).

2.1 Podľa Jána Bosáka stále viac sa roztvárajú komunikačné nožnice medzi normou a kodifikáciou. Pre slovenskú jazykovedu je charakteristické stále „hypostazovanie“ pojmu systém („všetko sa deje v mene systému a jeho zachovania“). Vzťah systém – norma sa však na rovine konkrétnej rečovej činnosti stráca vo vzťahu k individuálnemu používateľovi, a čo je najhoršie, kodifikátorom norma splýva s kodifikáciou (Bosák, 1995a). Aj preto hlavný rozpor súčasnej slovenskej jazykovedy Ján Bosák nazval sporom normativistov a sociolingvistov (po prvýkrát v štúdiu *Hľadanie nových ciest v teórii spisovnej slovenčiny*, 1995b). Neskôr tieto jeho výrazy („termíny“) prebrali aj viacerí ďalší autori.

2.2 Povšimnutiahodná je aj Bosáková analýza dokumentu *Tézy o slovenčine*, ktorý vyšiel po prvýkrát v r. 1967. V ňom sa deklarovalo, že slovenčina je genetiky a typologicky osobitný jazyk. V uvoľnenej atmosfére 60. rokov sa pozornosť sústreďovala na kritériá spisovnosti, pričom však pre vtedajšiu slovenskú jazykovedu bolo najdôležitejšie *kritérium reprezentatívnosti* (uprednostňovanie domácich jazykových prostriedkov pred cudzími jazykovými prostriedkami), *kritérium ústrojnosti* (zachovávanie nenarušeného systémového vývinu), *kritérium ustálenosti* (nepripúšťanie nijakých kolísaní v dôsledku náhodných okolností), *kritérium zrozumiteľnosti* (vedomé obchádzanie okrajových a exkluzívnych prvkov), *kritérium funkčnosti* (presnosť a jednoznačnosť jazykových prostriedkov pri komunikácii). Dôraz sa teda kládol na ústrojnosť (systémovosť), ustálenosť a tradíciu (historickú kontinuitu). Potom slovenská jazykoveda, resp. značná časť jej reprezentantov, dlho zotrvala v uvedenom „koridore“. K posunu došlo až prostredníctvom Františka Daneša a Juraja Dolníka, keď sa začala širšie uznávať nová hierarchia hodnotiacich kritérií: a) normovosť (vžitosť), b) funkčná adekvátnosť a c) systémovosť (porov. Daneš, 1979 a Dolník, 2010, s. 164). Úvahy a výklady Jána Bosáka smerovali do tejto trajektórie.

2.3 Významným pre slovenčinu bol podľa Jána Bosáka ešte predtým rok 1976, keď Ján Horecký na základe typológie komunikačných aktov s rešpektovaním sociálneho okolia predložil novú stratifikáciu slovenčiny, založenú na komunikačnom princípe (Horecký, 1979). Bázou tejto stratifikácie bol, ako je dostatočne známe, národný jazyk, v ktorom okrem najvyššej, spisovnej formy vyčlenil jej tvorca ešte štandardnú, subštandardnú a nárečovú formu, pričom osobitnej pozície sa dostalo jazyku umeleckej literatúry, v ktorej sa môžu využívať všetky formy. Táto stratifikácia sa v slovenskej jazykovede stretla s priaznivým ohlasom u mnohých autorov (Ivor Ripka, Vladimír Patráš, Dana Slančová, Miloslava Sokolová a ďalší). Avšak najmä forma s oslabenou spisovnosťou (štandardná forma) sa stretla so značnou nevôľou u tradične orientovaných slovenských jazykovedcov. V danom čase bolo medzi „normativistami“ populárne hovoriť o sociolingvistike ako o „štatistike“

a o „hľadani spisovnosti na ulici“. Vynikal tým najmä František Kočiš, ktorý Horeckého stratifikáciu vyhlásil nielen za omyl, ale aj za modifikované pokračovanie myšlienky jednotného československého národa a československého jazyka (Kočiš, 1984). Na obranu Jána Horeckého prispel v tomto prípade predovšetkým Ján Bosák, ktorý tieto Kočišove konštatovania hodnotil nielen ako nevedecké, ale aj úplne absurdné (Bosák, 2015, s. 228). Ján Bosák napokon navrhol do tejto stratifikácie pridať ako spisovnú, hoci nekodifikovanú aj hovorovú varietu, ktorá by nahradila štandardnú formu ako tzv. bežná (štandardná) varieta. Podľa neho netreba osobitne vyčleňovať v stratifikačnom modeli ani subštandardnú varietu a uvažovať treba skôr o bežnej dorozumievacej sfére, ktorú reprezentujú sociolekty.

Systémový a komunikačný prístup nie je podľa neho v nijakom nezmieriteľnom protiklade. Len sa systémové vzťahy nesmú absolutizovať ani redukovať na priamočiaru pravidelnosť napríklad prostredníctvom analogického „vyrovnávania“ morfológických tvarov v kodifikačných príručkách.

2.4 Všetci sa pamätáme, že boli časy, keď sa jazykový úzus hodnotil ako „neuveriteľne katastrofálny“ či ako „obraz hlbokého úpadku“. Takéto obavy vznikali obyčajne v situácii, keď sa zvýšili komunikačné požiadavky na jazyk, pričom na svedomí to má podľa J. Bosáka onen tradičný („normativistický“) prístup, ktorý hodnotí predovšetkým to, či sú použité jazykové prostriedky správne alebo nesprávne, a neberie sa do úvahy, či sú komunikačne účinné.

2.5 Ešte pred aplikovaním komunikačného a sociolingvistického prístupu v skúmaní slovenčiny upozornil Eugen Pauliny, na ktorého Ján Bosák rád nadväzuje ako na „oporný pilier“, na to, že z kritéria ústrojnosti by sa nemalo stať zaklínadlo typu, že niečo „vyplýva zo zákonitostí slovenského jazyka“. Ustálenosť by nemala znamenať meravosť a v mene historickej kontinuity by sa nemala zanedbávať súčasnosť a budúce perspektívy (Pauliny, 1979, s. 48). Rešpektovanie jazykového varíovania je nevyhnutným predpokladom kodifikácie spisovného jazyka aj podľa Jána Bosáka. Hoci varíovanie vo svojej podstate vedie k divergencii, tvoriacej protiklad k normovaniu, v nijakom prípade nesvedčí o nedokonalosti jazykového systému. Naopak, je to nevyhnutná etapa v prestavbe prvkov a vzťahov jazykového systému, ktorá umožňuje zachovať kontinuitu rečových návykov a zabezpečiť perspektívne najracionálnejší a najefektívnejší spôsob vyjadrovania (1995a, s. 13). Protirečivosť normy, úzu v kodifikácii možno podľa Jána Bosáka najadekvátnejšie uchopiť a interpretovať v symbióze systémového prístupu, komunikačného prístupu a sociolingvistickej stratégie (1995b, s. 14).

Bibliografia

BOSÁK, Ján: Zaunerova príručka po štvrtý raz (Alfonz Zauner: Praktická príručka slovenského pravopisu. 4. vyd. Martin 1973). In: Kultúra slova, 1974, roč. 8, č. 8, s. 283 – 286.

BOSÁK, Ján: Razgovornost' kak dinamičeskij faktor. In: *Novoje v zarubežnoj lingvistike*. 20. Teorija literaturnogo jazyka v rabotach učenyh ČSSR. Red. N. A. Kondrašov. Moskva: Progress 1988, s. 243 – 252.

BOSÁK, Ján: Sociolingvistická interpretácia niektorých morfológických variantov I. In: *Slovenská reč*, 1992, roč. 57, č. 6, s. 336 – 346.

BOSÁK, Ján: Sociolingvistická interpretácia niektorých morfológických variantov II. In: *Slovenská reč*, 1993a, roč. 58, č. 1, s. 15 – 21.

BOSÁK, Ján: Sociolingvistický pohľad na kodifikáciu Sama Camba (1856 – 1909). In: *Studia Academica Slovaca*. 22. Red. J. Mlacek. Bratislava: Stimul 1993b, s. 26 – 36.

BOSÁK, Ján: Systémový a komunikačný prístup v skúmaní slovenčiny z aspektu protirečivých vzťahov normy, úzu a kodifikácie. In: *Języki słowiańskie: 1945 – 1995*. Opole 1995a, s. 9 – 14.

BOSÁK, Ján: Hľadanie nových ciest v teórii spisovnej slovenčiny. In: *Studia Academica Slovaca*. 24. Bratislava: Stimul 1995b, s. 23 – 30.

BOSÁK, Ján: Prestratifikovaná slovenčina alebo hľadanie hraníc spisovnosti. In: *Sociolinguistica Slovaca*. 3. Slovenčina na konci 20. storočia, jej normy a perspektívy. Ed. S. Ondrejovič. Bratislava: Veda 1997, s. 45 – 53.

BOSÁK, Ján: Kodifikácie a reálny jazyk. In: *Jazyk a jazykoveda v pohybe*. Na počesť Slavomíra Ondrejoviča. Ed. S. Mislovičová. Bratislava: Veda 2008a, s. 240 – 244.

BOSÁK, Ján: Metodologický prínos Medzinárodnej komisie pre slovanské spisovné jazyky. *Jazykovedný časopis*, 2008b, roč. 59, č. 1 – 2, s. 3 – 8.

BOSÁK, Ján: Stratifikácia slovenčiny podľa prof. Horeckého. In: *Človek a jeho jazyk*. 3. Inšpirácie profesora Horeckého. Ed. M. Šimková. Bratislava: Veda 2015, s. 224 – 237.

BUZÁSSYOVÁ, Klára – BOSÁK, Ján: Východiská morfémovej analýzy (Morfematika. Slovo tvorba). Bratislava: Veda 1985. 136 s.

DANEŠ, František: Postoje a hodnotící kritéria při kodifikaci. In: *Aktuální otázky jazykové kultury v socialistické společnosti*. Red. J. Chloupek. Praha: Academia 1979, s. 79 – 91.

DOLNÍK, Juraj: Teória spisovného jazyka so zreteľom na spisovnú slovenčinu. Bratislava: Veda 2010. 300 s.

HRUBANIČOVÁ, Ingrid: Spor o prepis historických uhorských priezvisk nemá opodstatnenie. In: *Aktuálne otázky slovenského jazyka*. Ed. J. Wachtarczyková. Bratislava: SAP – Slovak Academic Press 2017, s. 105 – 144.

HORECKÝ, Ján: Východiská k teórii spisovnej slovenčiny. In: *Z teórie spisovnej slovenčiny*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1979, s. 13 – 22.

KOČIŠ, František: Pojem jazykové normy a normovanosti. In: *Z teórie spisovného jazyka*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1979, s. 32 – 42.

MOLNÁR SATINSKÁ, Lucia: Súčasný slovenský diskurz o prepise uhorských mien u používateľov. In: *Aktuálne otázky slovenského jazyka*. Ed. J. Wachtarczyková. Bratislava: SAP 2017, s. 145 – 154.

NOVÁK, Pavel: Marxistická lingvistika. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny*. I. Eds. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2016, s. 1006 – 1008.

PAULINY, Eugen: Niekoľko poznámok o slovenskom purizme. In: *Slovo a tvar*, 1947, zv. 1, s. 1 – 3.

PAULINY, Eugen: Niekoľko poznámok o spisovnom jazyku súčasnosti. In: Z teórie spisovného jazyka. Red. J. Ružička. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1979, s. 43 – 51.

PAULINY, Eugen: Norma spisovnej slovenčiny a zásady jej kodifikovania. Ed. S. Ondrejovič. Spisy Slovenskej jazykovednej spoločnosti, suplement č. 2, 2000.

Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. Ved. red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2006.

Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L. Ved. red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2011.

Spisovná slovenčina a jazyková kultúra. Materiály z konferencie konanej v Budmericiach 27. – 29. 10. 1994. Red. M. Považaj. Bratislava: Veda 1995. 198 s.

RUŽIČKA, Jozef: Tézy o slovenčine. In: Kultúra slova, 1967, roč. 1, č. 2, s. 33 – 40.

VYKYPĚLOVÁ, Tat'ána – VYKYPĚL, Bohumil: Cercle linguistique de Bratislava. Ein Kapitel aus der mitteleuropäischen strukturalen Wissenschaft. In: Travaux linguistiques de Brno. 13. Brno: Lincom GmbH 2019. 222 s.

ZAUNER, Alfonz: Praktická príručka slovenského pravopisu. 4. vyd. Martin 1973. 548 s.